

[Formanden]

Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 62:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af efterlønsalderen til 55 år.

Af Lilli Gyldenkilde (SF) m.fl.
(Fremsat 23/2 93).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Der er beklageligvis mange mennesker i halvtredserne, der er ramt af længerevarende ledighed, og regeringen er meget optaget af at finde nye veje for at hjælpe denne udsatte gruppe.

Selvfølger man ikke færdig på arbejdsmarkedet, selv om man er fyldt 50 eller 55 år, men det er et faktum, at mange i disse aldersklasser er dårligt stillet med den alt for store ledighed, vi har. Det er sådan i dag, at personer over 50 år har ret til gentagne arbejdstilbud, så de ikke risikerer at miste deres dagpenget og dermed retten til efterløn.

Specielt for den aldersgruppe, som beslutningsforslaget tager sigte på, indførte et enigt Folketing i december 1991 en midlertidig ordning, som udløber i 1995, nemlig overgangsydelsen. Ordningen giver de 55- til 59-årige langtidsledige a-kassemedlemmer ret til frit valg mellem et arbejdstilbud og en overgangsordning, hvis væsentligste indhold er, at de pågældende er fritaget for at stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Situationen for de ældre arbejdstagere, der er ramt af længerevarende ledighed, indtager en central position i regeringens aktuelle overvejelser om en reform af arbejdsmarkedspolitikken.

I beslutningsforslaget henviser man til, at mange ældre ønsker at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet for at give plads for yngre arbejdskraft. En bedring af de unges beskæftigelsesmuligheder indgår naturligvis også med meget stor vægt i regeringens overvejelser.

SF's forslag går ud på at nedsætte den nuværende efterlønsalder på 60 år til 55 år. Det ville betyde, at også de, der er i beskæftigelse, kunne vælge at trække sig ud af arbejdsmarkedet i en alder af 55 år. En nedsættelse af efterlønsalderen til 55 år ville imidlertid ganske naturligt desuden være et signal, der ville få indflydelse på tilbagetrækningsmønstret for arbejdsstyrken som helhed, og det kunne desuden medføre, at mange blev presset eller mobbet til at forlade arbejdsmarkedet. Jeg skal her blot henvise til, at allerede i dag er der mange, der klager over, at de faktisk har følt sig presset til at gå på efterløn, når de fylder 60 år.

Jeg synes, vi skal være meget forsigtige med at gennemføre noget, der kan føre til, at midaldrende mennesker presses ud af arbejdsmarkedet og føler sig overflødige og ubrugelige, og jeg mener faktisk ikke, at vi kun skal tænke på situationen her og nu. Vi skal ikke basere vore afgørelser på den formodning, at beskæftigelsessituationen fremover vil være lige så dårlig som i dag – det må vi simpelt hen ikke acceptere – og vi skal være opmærksomme på, at udviklingen i arbejdsstyrken vil vende i slutningen af 1990'erne: Fra at have været voksende i en lang årrække vil den blive faldende, og samtidig vil de ældre udgøre en stigende andel af arbejdsstyrken. Vi vil altså om nogle år få brug for de ældre, vi vil få brug for deres kvalifikationer, og vi hører da også tit og ofte om nødvendigheden af og behovet for en seniorpolitik, som kan bidrage til at fastholde ældre medarbejdere lidt længere.

Jeg må kraftigt advare imod, at vi nu indretter vore ordninger for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet på en sådan måde, at det bliver almindeligt at trække sig tidligt tilbage. Hvis vi gør det, vil det blive meget svært at ændre dem senere, hvis der bliver behov for det, men det vil også være i modstrid med de bestræbelser om mulighed for gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, som jeg netop har omtalt. Vi skal ikke presse de ældre ud til fordel for de yngre.

I den forbindelse vil jeg gøre opmærksom på, at det ikke er så enkelt, som man måske kunne have en forventning om: at for hver gang en ældre forlader arbejdsmarkedet, kommer der en ung ind. Vores erfaringer viser, at det ikke forholder sig sådan.

[Arbejdsministeren]

Ser vi et øjeblik bort fra de rent menneskelige aspekter i beslutningsforslaget og går over til det økonomiske, vil SF's forslag efter regeringens opfattelse være meget bekosteligt.

Der er således mange gode grunde til, at vi fra regeringens side må afvise det beslutningsforslag, vi her har til behandling.

Men lad mig til slut endnu en gang slå fast, at det er en klar målsætning for regeringen at hjælpe de midaldrende og ældre arbejdstagere, der er ramt af ledighed på grund af den dårlige beskæftigelsessituation. På den anden side indgår det ikke i regeringens planer at tage initiativer, der gør det vanskeligt for ældre at opretholde deres beskæftigelse og tilrettelægge den sidste del af deres arbejdsliv i overensstemmelse med deres eget valg og ønsker, f.eks. ved gradvis at nedsætte arbejdstiden de sidste år, inden der sker en fuld tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Hertil kommer, at regeringen – som bekendt og som nævnt flere gange i løbet af dagen – for tiden arbejder med en stor orlovsreform. Disse orlovsordninger, som vi håber kommer i gang, vil give bedre muligheder for lønmodtagerne, men de kan også medvirke til at give luft, så der skabes bedre mulighed for beskæftigelse af ledige, og således at vi kan modvirke, at ældre og erfarne mennesker føler sig presset ud. Vi kunne måske også i orlovsreformen overveje – det er der ikke taget endelig stilling til – nogle særlige orlovsregler for dem, der er blevet lidt grå i toppen, men som sagt må vi komme tilbage til det, når orlovskonferencen har hentet inspiration og taget signaler ind til det videre arbejde.

Grete Schødt (S):

Det beslutningsforslag, SF her ønsker behandlet, har nogle rigtige intentioner, nemlig at skaffe nogle yngre i arbejde og samtidig skabe de lidt ældre en mulighed for at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

Ønsket om at give 55-årige tilbud om at gå på efterløn tror jeg deles af andre, også af de 55-årige, lige indtil vi drøfter kroner og øre. I bedste fald skal man så til at indrette sig på et niveau, der hedder 80 pct. af dagpengesatsen, fra man er omkring 57½ år, og det gælder i 10 år frem i tiden. Her kunne jeg spørge SF, hvordan man har set på de økonomiske konsekvenser ved at sænke efterlønsalderen.

Vi har nu i en forsøgsperiode oplevet, hvor få der egentlig benyttede overgangsydelsen for ledige 55-årige netop på grund af, at man kun får 80 pct. af dagpengesatsen. Folk har ganske enkelt ikke råd til det. Lytter man lidt til befolkningens egne ønsker, viser undersøgelser også, at det, seniorer egentlig ønsker, er en gradvis tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Det ligner mere et ønske om en delefterløn end om en sænkning af efterlønsalderen, og det finder jeg derfor mere rimeligt at stræbe efter.

Endelig vil jeg godt slå et slag for de orlovsordninger, som regeringen er ved at udarbejde modeller til. Herved har vi en reel mulighed for at give frihed fra arbejdsmarkedet og samtidig skabe mulighed for, at andre kan komme i beskæftigelse.

Med disse ord en venlig hilsen til SF for initiativet, men i Socialdemokratiet finder vi ikke, det er den bedste løsning for 55-årige mennesker, som er i deres bedste alder og har en god livserfaring. Jeg tror på, at vi også i fremtiden har brug for disse mennesker på arbejdsmarkedet.

Kai Dige Bach (KF):

Den nedsættelse af efterlønsalderen, som beslutningsforslaget her lægger op til, er Det Konservative Folkeparti imod. Der er allerede åbnet mulighed for, at langtidsledige i aldersgruppen 55-59 år kan vælge den såkaldte lad mig være i fred-aftale uden at stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

For dem, der er i beskæftigelse, mener vi heller ikke det er en god idé. De fleste ønsker ikke at forlade arbejdsmarkedet så tidligt, og generelt er det også for tidligt at sige farvel til en så betydelig erfaringsballast. Vi tror ikke, det på bare lidt længere sigt forbedrer noget som helst ved Danmarks situation, at vi får flere arbejdsduelige borgere over på passiv forsørgelse. Vi kan ikke støtte forslaget.

Helge Sander (V):

Vi mener, der er god grund til at tage en debat om seniorpolitikken i vort land. Der er i dag en række gældende ordninger, og der er sikkert også behov for at tage en diskussion generelt, fordi sammensætningen af befolkningsgrupperne bliver anderledes. Det er vel også således, at der bliver flere og flere, som er ganske friske i enhver henseende, når de er over både 55 og 60 år.

[Helge Sander]

Derfor er emnet relevant nok, men det konkrete forslag synes vi ikke der er så meget brug for lige nu. For det første har vi en ordning, som hjælper de 55–60-årige, hvis de er i en ledighedssituation, således at de kan blive fri for at stå til rådighed, den ordning, som vi har lavet sammen, og som vi alle sammen kender.

Dernæst er der et helt andet problem, som vi synes fru Lilli Gyldenkilde overser lidt, og det er det menneskelige aspekt, som også arbejdsministeren var inde på, nemlig det, at nogle føler sig presset ud af arbejdsmarkedet.

Jeg må ærligt tilstå, at der i vort bagland var flere, som, dengang vi lavede overgangsordningen, advarede og sagde, at den kunne få en uheldig afsmitning på arbejdsmarkedet i mange store virksomheder, hvor man stod foran at skulle afskedige en række mennesker. Jeg må tilstå, at de samme mennesker er kommet tilbage med konkrete eksempler på, at da der skulle fyres mennesker, gik det primært ud over dem, der lå i denne aldersgruppe, fordi man syntes, man kunne gøre det med bedre samvittighed. Der var en ordning, som kunne samle de mennesker op. Selv om jeg endnu har et par år, inden jeg bliver 55 år, synes jeg faktisk, det er en ganske urimelig situation at stille folk i, og det gør vi med ordninger som disse.

Men at det er et problemfrit område, vi bevæger os på, vil jeg ikke sige, og derfor startede jeg også med at sige, at en gennemgående debat både af ordningerne og de forhold, vi ønsker på det seniorpolitiske område, er helt, helt relevant. Men jeg vil være utrolig ked af selv med de allerbedste hensigter at gå ind for det forslag, SF har præsenteret her i dag.

Seniorpolitik er et ord, som bliver brugt af mange. Jeg kan ikke lade være med i dag at nævne Grundfos, som har tacklet det på en imponerende flot måde, så måske skulle vi med et blik mod den jyske virksomhed prøve at se på, hvordan man har fået lavet en langsom afvikling af de ældre medarbejderes afgang, således at man tilsyneladende har været tilfreds både hos medarbejderne og i virksomheden.

Efterlønsordningen er vel økonomisk ikke helt uinteressant. Det er en dyr ordning, men man kan sige, at med den ledighed, vi har i øjeblikket, er det måske et spørgsmål, hvad der er dyrest. Men hvis vi nu f.eks. følger fru Lilli Gyldenkilde og går ned til 55 år, så er det en ordning, vi ikke kommer af med igen. Hvis vi

laver nogle ordninger på dette område – og jeg tror, det er ligegyldigt, om det er folk, der stemmer på SF eller på Venstre, eller hvad de stemmer på – og det først er således, at man har en ordning i udsigt, som for nogle kan være eftertragtet – for andre problematisk, det er en anden side af sagen – så kan vi lige så godt sige til hinanden, at det næsten er umuligt at komme tilbage igen. Og jeg håber da stadig væk på, at der bliver brug for alle, der er over både 55 og måske 60 år, hvis vi får stillet tingene rigtigt an.

Men som det forholder sig nu, og som det forholder sig i det forslag, der hedder B 62, må Venstre sige nej tak.

Poul Nødgaard (FP):

SF ønsker at nedsætte efterlønsalderen fra 60 til 55 år og gør ganske kort rede for dette i beslutningsforslaget. Vi nærer en vis sympati for forslaget i den nuværende vanskelige situation, som arbejdsmarkedet helt givet befinder sig i, men ved nærmere eftertanke må jeg sige, at vi netop har den udmærkede ordning kørende, hvor langtidsledige over 55 år kan få udbetalt en reduceret ydelse helt frem til deres 67. år. Netop det, at den ordning, der dér er indført, er frivillig, lægger vi utrolig meget vægt på. Ingen skal tvinges ud af arbejdsmarkedet mod deres eget ønske. Denne ordning med overgangsydelsen, som også Fremskridtspartiet har stemt for i sin tid, løber helt frem til 1995, og hvis arbejdsmarkedssituationen i 1995 ikke har ændret sig, går jeg ud fra, at ordningen kan forlænges. Det må være helt oplagt, for det er en udmærket ordning, og jeg kunne godt tænke mig, hvis arbejdsministeren kunne give nogle oplysninger om, hvor mange der egentlig har benyttet den ordning og er gået på overgangsydelse. Jeg synes, det kunne være interessant at få at vide, om tallet stadig væk stiger, og hvordan det i det hele taget udvikler sig.

Jeg håber, at jeg med det her fremførte har gjort det klart, at Fremskridtspartiet er positivt indstillet til at være med i konstruktive løsninger på arbejdsmarkedet og må i den forbindelse også henvise til, at vi uanset regeringsskiftet skal have gang i forhandlingerne om et mere fleksibelt arbejdsmarked for bl.a. den gruppe, vi her taler om.

[Poul Nødgaard]

Jeg husker meget tydeligt en flot embedsmandsrapport fra Arbejdsministeriet og andre gode ministerier, hvori der var en lang række konstruktive forslag vedrørende tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Så skete der noget herinde i Folketinget en skønne dag i midten af januar, og vi fik en ny regering nogle dage efter. Jeg kunne godt tænke mig at spørge den nye arbejdsminister: Når der sker sådan et regeringsskifte, overtager man så ikke arv og gæld, eller hvad sådan noget hedder?

Jeg går ud fra, at de bunker, der ligger fra den minister, der forlader kontoret, overtages af den nye minister. Vi har fået den rapport, jeg her har omtalt, og mange bilag og udregninger og embedsmandsreddegørelser. Jeg har en stor stak på mit kontor, og jeg venter kun på, at arbejdsministeren skal ringe eller skrive, eller hvad nu hun kunne finde på, at vi skal have en ny forhandling om disse ting.

Omvendt kan det være, at den nye regering har valgt at skrotte alt det materiale, der ligger netop på det område, vi taler om i dag, og så synes jeg, man skal stå frem og sige det. Men jeg kan ikke tro, at et så vigtigt materiale, som også Socialdemokratiet har været med til at få udarbejdet, uden videre bare bliver lagt i mølpose, så lad os få nogle forhandlinger i gang om det. Jeg tror, det vil løse også en hel del af de ting, SF lægger op til her i dag.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Jeg synes, det er herligt at høre en repræsentant for Fremskridtspartiet, der er glad for mange papirer.

Til det konkrete spørgsmål: Den 1. januar 1993 havde 3.000 personer modtaget overgangsydelsen. Det var godt halvdelen af dem, som egentlig var berettiget til det. Det vil sige, at 2.700 faktisk har modtaget deres jobtilbud, og det kan man selvfølgelig veje og vægte alt efter temperament. Jeg vejer det på den måde, at det siger noget om, at næsten halvdelen gerne vil have tilknytningen til arbejdsmarkedet, og at de godt vil have deres jobtilbud.

Det er også lidt det, der er baggrunden for mig, når jeg siger, at vi skal være varsomme med at lave ordninger, som kan opleves – det er nok ikke ment sådan fra SF's side, det tror jeg faktisk ikke, men kan opleves for de ældre som ordninger, hvor de unge mennesker står og puster dem i nakken, så de føler sig mere

eller mindre tvunget ud af arbejdsmarkedet. Det synes jeg ville være en trist situation.

Hr. Poul Nødgaard spurgte også til de forhandlinger, som blev afbrudt i december måned, fordi vi ikke kunne nå til vejs ende. Jeg vil godt sige, at jeg overtager både arv og gæld, i hvert fald den del af arv og gæld, som er forligsbundet, fra den forhenværende regering, og det er hensigten at indkalde de samme partier, som mødtes før jul hos hr. Kirkegaard, den foregående arbejdsminister, så hurtigt som muligt – så hurtigt som muligt, så har jeg ikke sagt for meget, men vi stræber faktisk efter at optage forhandlingsforløbet.

Om vi kan nå at blive enige, ja, det kan vi stræbe efter, men det vil kun tiden vise. Der var jo nogle klumper i forhandlingsforløbet, som vi ikke var helt enige om – det er vist ikke for meget sagt – og det tror jeg desværre der stadig væk er. Men lad os tage den diskussion til den tid. I hvert fald en tilkendegivelse herfra om, at forligspartierne omkring overgangsordningen vil blive indkaldt til drøftelser i Arbejdsministeriet.

Dorit Myltoft (RV):

Det Radikale Venstres ordfører i denne sag er ikke til stede, så jeg skal meddele følgende synspunkter:

Det Radikale Venstre er enig i, at det for en række lønmodtagere, som har følt sig nedslidt efter mange års arbejdsindsats, har været en god mulighed at kunne gå på efterløn med det 60. år. Men erfaringerne med efterlønsordningen har ikke været entydigt positive. For en del har den pludselige overgang til pensionisttilværelsen været for brat og for tidlig, og de har i større eller mindre omfang ønsket at vende tilbage til en aktiv arbejdsmarkedsdeltagelse. For andre har der slet ikke været noget ønske om at forlade arbejdsmarkedet, men de har i vanskelige situationer for deres arbejdsplads i nogen grad følt sig presset ud.

Med disse erfaringer in mente bør man tænke sig særdeles godt om, inden man beslutter at udvide efterlønsordningen med nye aldersgrupper. Enkelte med særlig nedslidende arbejde vil kunne have glæde af den nedsættelse af efterlønsalderen, som SF foreslår, men fra radikal side finder vi, at de samfundsmæssige problemer, dette indebærer, vejer tungere end de fordele, der måtte være.

[Dorit Myltoft]

Først og fremmest vil det tendere mod en nedsættelse af pensionsalderen, som ikke harmonerer med den faktiske arbejdsevne, som de fleste erhvervsaktive stadig har mellem 55 og 60 år. Det vil føre til konflikter for den enkelte og på arbejdsmarkedet uden nogen garanti for, at tilbagetrækning faktisk bringer andre i beskæftigelse og dermed letter arbejdsløshedsproblemet.

Det Radikale Venstre kan derfor ikke støtte beslutningsforslaget.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Man kan ikke påstå, at det har været en god dag i dag. Men må jeg alligevel ikke have lov til at sige, at de kredse, jeg helst kommer i, er efterlønskredse, og det er de mest glade mennesker, jeg kender, for de føler, at de har gjort et stykke samfundsnyttigt arbejde. De har knoklet hele deres liv. Så får de muligheden for at trække sig tilbage lidt før, og så trækker de sig ud for at gøre plads for en af de unge, der kan komme ind på arbejdsmarkedet.

De er meget optaget af, at de unge skal have et arbejde, og derfor er det glade og tilfredse mennesker – lige indtil de skal over på 80 pct.-satsen. Så begynder de at pibe, og det har noget at gøre med – og det ved vi i Arbejdsmarkedsudvalget, for vi får det ene brev efter det andet om det – at når man kommer over på 80 pct.-satsen, skal betale skat af det og ikke får de frynsegoder, man ellers får, når man går på pension, så er 80 pct.-satsen ringere end en pension. Derfor gør det mig så ondt ikke mindst at høre, at Socialdemokratiet holder fast i, at vi skal bibeholde overgangsordningen, i stedet for at sige, at vi skal sætte efterlønsalderen ned.

Jeg håber så, at jeg samtidig har fået forklaret, at meningen ikke er, at de 55-60-årige, som jeg foreslår skal have efterløn, skal gå ned i sats efter 2 ½ år. Vi skal bibeholde de ordninger, vi har, men give dem mulighed for at gå på efterløn som 55-årige.

Jeg ved godt, at der går den diskussion, som hedder, at nogle føler sig presset ud på efterløn, hvis der f.eks. er en virksomhed, der står for at skulle fyre 10 personer, og der er et par stykker, som de unge måske synes egentlig burde gå af, for de har været her så længe osv. Men dér må jeg altså sige, at så må de lige så vel som alle andre stille sig op og sige: Vel vil

vi ej føle os presset ud – for der er tale om en frivillig ordning. Der er ikke tale om, at nogle skal gå på denne her efterløn. Der er tale om, at det er et tilbud, man kan søge, hvis man har lyst; der er ikke tale om, at man skal føle sig presset ud. Nogle vil så sige: Ja tak, det kan du sagtens sige; det er ikke alle, der har det sådan. Og så må jeg sige, at så må vi sørge for, at det bliver sådan, for det kan ikke være meningen, at vi skal tale om mobning og udpresning af mennesker, der har været på arbejdsmarkedet i et helt langt liv. Jeg synes heller ikke rigtig, det er værdigt at tro, at de lader sig mobbe og presse.

Må jeg så sige om den eksisterende overgangsordning, at den svarer til den 80 pct.-sats, vi tidligere har været inde på. Det er ca. 102.000 kr. årligt, mens en almindelig efterløn er på ca. 132.000 kr. årligt. Det er det, der er forskellen, og det er formentlig også det, der gør forskellen hos dem, der kan få et jobtilbud. Nogle af dem tager imod det i stedet for at blive sat ned i ydelse, for det er jo det, der sker, når man går på overgangsydelse. Man bliver sat ned i ydelse, og så kan jeg da godt forstå, at det kun er halvdelen, der har taget imod overgangsydelsen.

Men må jeg ikke sige, at jeg sandelig også er vildt imponeret over, at halvdelen har taget imod det, for når man får et tilbud, der hedder, at man nu kan gå af, hvis man vil gå 30.000 kr. ned i indtægt, så skal der nogen træthed og nogle ønsker om at komme væk fra arbejdsmarkedet til, før man tager imod det. For man kunne blive; man kunne gå i jobtilbud 7 eller 9 måneder og vende tilbage til dagpengenes maksimumssats igen, og sådan kan man fortsætte, indtil man når 60-årsalderen.

Så kan man sige, jamen det er da en bedre ordning end overgangsordningen, og derfor skal vi endelig beholde den. Jamen så lad os det, hvis man ikke vil være med til at sætte efterlønsalderen ned. Jeg ved ikke, om jeg kommer i de forkerte kredse, men jeg kommer som sagt i mange efterlønsklubber, især i Kvindeligt Arbejderforbund og SiD og omegn, og dér siger mange: Bare vi dog kunne få den efterlønsalder sat ned til 55 år, så vi var fri for det her idelige renderi med, at vi skal søge arbejde og vi skal stå til rådighed. Så bliver vi sendt ud i et jobtilbud på 7 måneder, og vi ved jo godt, at det ikke er noget blivende alligevel, og så

[Lilli Gyldenkilde]

skal vi vende tilbage til arbejdsløsheden igen. Hvorfor kan vi ikke få lov til at gå i fred? Det er faktisk, hvad de siger, de dér ude i virkeligheden.

Men nuvel, jeg må se i øjnene, at det ikke blev til noget i denne omgang, så jeg skal ikke sige ret meget mere om det.

Men jeg vil godt lige sige lidt om finansieringen. Det er en dyr løsning, siger man. Jamen for det første er det en arbejdsmarkedsløsning, det er ikke en social løsning. Det er en arbejdsmarkedsordning, som er finansieret af arbejdsmarkedets parter via kontingenterne. Den er ikke på samme måde finansieret, som de sociale ordninger er, og det måtte vi jo for det første finde en løsning på.

For det andet er der også det at sige til det, at hvis de fleste går i det forløb: at man kan gå ledig i 2½ år, være 7 måneder i arbejde, gå ledig igen i 2½ år, jamen så er der faktisk ingen forskel. Der skal ikke ekstra penge til dem, kun de syv måneder, for de er i forløbet i forvejen.

Med hensyn til dem, der ikke er i forløbet, men er på en arbejdsplads, må man jo sige: Jamen bliver der en arbejdsplads ledig af, at man trækker sig ud, kommer der formentlig en arbejdsløs ind på arbejdspladsen. Det vil sige, at det heller ikke koster alverden, så jeg er sikker på, at dette her ikke bliver så dyrt, som mange har lagt op til i debatten i dag.

Lad mig slutte med at sige, at jeg tror, vi bliver nødt til at lave flere af den her slags ordninger. Jeg er pr. tradition optimist, men jeg tør ikke være optimist på arbejdsmarkedsområdet i disse år. Jeg er bange for, at vi, inden vi når udgangen af dette år, har op imod 400.000 arbejdsløse. Hvorfor i alverden skal vi så ikke give dem mulighed for at trække sig frivilligt tilbage fra arbejdsmarkedet, som gerne vil? Om dem, der har været der i så mange år, kan man egentlig også sige, at de er berettiget til det, for de har sandelig gjort deres samfundsnytte ved at arbejde på et arbejdsmarked. Jeg tror ikke, vi undgår at gøre den slags.

Til dem, der har talt om en fleksibel tilbagetrækning, vil jeg sige, at det jo ikke er nogen hemmelighed, at SF også har været med i de forhandlinger. Vi er fortsat klar til at genoptage forhandlingerne, for vi er enige i, at der også skal være en mulighed for gradvis tilbagetrækning. Men jeg mener ikke, det ene bør udelukke det andet. Jeg mener, begge dele skal være en mulighed.

Må jeg have lov at sige, især til fru Grete Schødts, som siger, at de skal sættes ned på 80 pct.-satsen – det skal de altså ikke ifølge vores forslag – at den model, vi har arbejdet med i de tidligere forhandlinger om gradvis tilbagetrækning, hvilede på 80 pct., men hvis jeg skal tage det, fru Grete Schødts her sagde, som udtryk for, at 80 pct. er for lav en sats, vil det glæde mig, hvis vi tager udgangspunkt i 90 pct.-satsen, når vi skal forhandle videre om den sag også.

Jeg skal i øvrigt sige tak, fordi man har brugt tid på det her. Jeg ved, vi vil vende tilbage til det, så det kan jeg i hvert fald love ordførerne.

(Kort bemærkning).

Kai Dige Bach (KF):

Jeg har sagt herfra, at vort parti ikke tror på den dér udvidelse af den passive forsørgelse, men på et tidspunkt sagde fru Lilli Gyldenkilde under et tidligere forslag, at de nye ordførere ikke var så godt hjemme i de tidligere forhandlinger. Der er nok noget her, som jeg godt kunne tænke mig at spørge til. Jeg troede så, at de nye ordførere var nærmere virkeligheden, end de var til de tidligere forhandlinger.

Men jeg har så dette spørgsmål, når jeg får at høre om de kredse, hvor fru Lilli Gyldenkilde kommer meget, og hvor folk er glade for at være efterlønsmodtagere og glade for at have givet plads til en ung: Hvor mange har afgåede efterlønsmodtagere sat i arbejde? Jeg har ikke kunnet finde et sådant tal nogen steder. Hvad kan fru Lilli Gyldenkilde sige om det? Mit indtryk er nærmest, at der ikke er sket nogen udvidelse af arbejdsmarkedet ved, at nogle er gået på efterløn.

(Kort bemærkning).

Grete Schødts (S):

Jeg vil blot tage ordet for at præcisere over for fru Lilli Gyldenkilde, at vi i Socialdemokratiet ikke ønsker at bevare den midlertidige overgangsydelse frem for noget andet. Det vil jeg gerne understrege. Vi har en forsøgsperiode, der løber til 1995, og så tager man det op til ny vurdering på det tidspunkt, hvis det bliver nødvendigt.

Men jeg kan ikke lade være at sige, at jeg også er en af dem, der kommer ude i de store forsamlinger, hvor der er mange efterlønsmod-

[Grete Schødt]

tagere og pensionister. Det blev faktisk til ikke mindre end 78 arrangementer på dette område i sidste samling.

Jeg er nødt til at sige til fru Lilli Gyldenkilde, at det altså ikke er i de fora, de 55-årige kommer, for de har rent faktisk ikke adgang til de møder, før de er fyldt 60 år.

Skal vi møde de ledige, og skal vi møde de 55-årige, skal vi altså faktisk ud i arbejdsløshedskasserne og ud på arbejdspladserne. Der kommer jeg også ude og har erfaret, at det, 55-årige giver udtryk for – dér er jeg nemlig meget enig med SF's ordfører – når de siger: Bare vi kunne gå fra noget før!, er simpelt hen frygten for ikke at holde, til man er fyldt de 60 år, på arbejdspladser, hvor arbejdsmiljøet ofte er dårligt. Sådanne steder mener jeg derfor vi skal skabe et arbejdsmiljø, der ikke rummer den opskrining af tempoet, som faktisk findes. Det kunne vi opnå ved at sætte nogle andre i beskæftigelse.

For øvrigt er jeg enig i, at ledige er kede af at blive sendt ud på jobtilbud, når de er oppe i årene og kan se, at det ikke fører til et varigt arbejde. Men det kan vi altså løse; hvis vi nu lige må få tid til at gennemarbejde vores orlovsordninger, så tror jeg også, at selv SF's ordfører vil smile til os og sige tak.

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Jeg vil så nødigt spolere fru Lilli Gyldenkildegens glæde og heller ikke efterlønsmodtagernes glæde, men jeg tror ikke, at glæden er så stor i de kredse, hvor fru Lilli Gyldenkilde kommer, fordi man sidder og tænker på, at der er kommet en ung i arbejde. Nu efterlyste hr. Kai Dige Bach tallene for det, og jeg synes, det er rimeligt, som jeg hørte fru Lilli Gyldenkilde replicere, at det må vi spørge arbejdsministeren om. Men de, jeg har liggende, viser, at der er kommet ca. én ung ind for hver fem ældre, der er gået ud. Dette forhold, 1:5, gør, at jeg ikke synes, det er det, man skal glæde sig over, hvis vi nu skal se på de positive elementer i efterlønsordningen.

Men noget andet, jeg gerne vil sige, og som faktisk var den primære årsag til, at jeg bad om ordet, er, at jeg synes, fru Lilli Gyldenkilde rammer lidt ved siden af, når hun her i sit svar siger, at de 55-årige ikke skal finde sig i at blive presset ud. Jamen det er jo ikke sådan noget,

man siger: Nu er jeg 55 år, og så vil jeg ikke finde mig i at gå, fordi jeg har mulighed for at gå på efterløn. De eksempler, jeg kender, stammer dels fra en stor virksomhed i Ålborg, dels fra en virksomhed inden for den finansielle sektor, og det er tilfælde, hvor der har været en hel del, der skulle afskediges. Der kan man konstatere – måske kan man sige, det er et postulat – når man ser på sammensætningen af dem, der er blevet afskediget, at et meget stort antal udgøres af de 55-årige, fordi virksomheden har bedre samvittighed over for disse mennesker. Det er dette hjørne af problemet, jeg gør opmærksom på. Hvis det nu vedtages, at man kan gå på efterløn, når man er 55, vil det ikke være noget, man flot kan sige at det skal de ikke finde sig i. Det er slet ikke det, vi taler om.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Det kan altså ikke nytte noget, at man ikke vil tale alvorligt om dette spørgsmål. Med alvorligt mener jeg, at hvis vi nærmer os en situation med 400.000 arbejdsløse – og det gør vi i år – så er det da bedre, om det så kun er én for hver fem, der går ud, at mennesker, der har slidt og slæbt i mange år, får mulighed for at trække sig tilbage for at gøre plads for nogle andre. Vi bliver nødt til at se i øjnene, at det er i den retning, vi må gå. Ellers skal vi jo bare udbetale dagpengene alligevel, men til raske, rørige unge mennesker, som ikke kan få en arbejdsplads. De skal jo forsørges under alle omstændigheder, og enten man betaler pengene ud i dagpenge, eller man betaler dem ud i efterløn, helt ærligt: Pengebeløbet er det samme.

Arbejdsministeren (Jytte Andersen):

Jeg vil meget gerne bidrage til, at Arbejdsmarkedsudvalget får oplysninger om noget af det, der har været fremme i denne debat, bl.a. hvordan beskæftigelseseffekten egentlig er af efterlønsordningen. Her bruger men en tommelfingerregel – jeg ved ikke, hvordan man beregner sådan én – der siger 25 pct.s genbeskæftigelse. Så fru Lilli Gyldenkilde har da ret i, at det giver noget, 25 pct. Men jeg sender gerne materialet over. Der har været foretaget forskellige undersøgelser af genbeskæftigelseseffekten.

[Arbejdsministeren]

Men jeg sender også gerne over – og det behøver jeg ikke at blive opfordret til, vil jeg gerne sige – hvad de økonomiske omkostninger er, hvis man sætter efterlønsalderen ned til 55 år, for jeg mener faktisk, at SF bagatelliserer de økonomiske konsekvenser. Man kan selvfølgelig foretage regnestykket på mange forskellige leder og kanter, men hvis man antager, at der er nogenlunde det samme søgemønster til at gå på efterløn hos de 55-årige, som der er hos dem, der er over 60 år, og hvis man indregner, at en del selvfølgelig vil komme fra de arbejdsløse rækker, så vil der være omkring 42.000, der går på efterløn. Det vil skabe en yderligere udgift på 4 mia. kr., og jeg ved ikke, hvor SF forestiller sig at man skal kunne finde de penge. Der er således en økonomisk omkostning ved at udvide målgruppen på den måde, som SF foreslår. Men jeg sender naturligvis meget gerne beregningerne og forudsætningerne over. Det kan man så forholde sig til i Arbejdsmarkedsudvalget, og jeg vil gerne udvide det, hvis der er yderligere spørgsmål.

Men jeg vil nu gerne sige, at jeg synes, det er alt for defensivt i en situation, hvor vi ser arbejdsløshedskurven gå op og op, tilsyneladende uden nogen ende, at vælge den holdning, SF har gjort, og sige, at så må vi klippe toppen af nogle af de erhvervsaktives arbejdsår, for det er i virkeligheden det, man gør. Man bliver åndet i nakken, man bliver prikket på skulderen, og nogle steder bliver man sparket bagi, og der sparkes først til dem, der kan gå over i en forsørgelsesordning.

Vi ser meget hellere, at man går offensivt ind og får brækket kurven med en beskæftigelsespolitik, en erhvervs politik, nogle bedre muligheder for at fordele arbejdet imellem os, uddannelsesorlov, rotationsaftaler, omsorgsorlov osv. osv. – noget af det, som vi har været inde på her tidligere i dag. Jeg synes, forslaget er for defensivt, og det, jeg har mest imod det, er faktisk, at det virker så forfærdelig defensivt at sige: Vi opgiver, vi kan ikke finde de arbejdspladser, og så må vi sige til dem, der er blevet 55 år, at de kan gå på efterløn. 12 år før pensionsalderen sætter ind, sætter vi folk ud på en passiv ydelse og beder dem om at passe sig selv. Det synes jeg ikke vi kan være bekendt. Det er det, jeg har imod forslaget.

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Nu må fru Lilli Gyldenkilde ikke blive så vred, fordi vi påpeger et hjørne af de problemer, der knytter sig til efterlønsordningen. Jeg ønsker ikke at genere efterlønsordningen som sådan – den er der mange Venstrefolk der er meget begejstret for – men jeg vil gerne fastslå endnu en gang, at det er indskudtabelt korrekt, hvad jeg ikke er den eneste der har konkrete eksempler på, at jo længere vi sætter efterlønsalderen ned, jo større er risikoen for, at det er det, der er medbestemmende med hensyn til, hvem der bliver fyret i en situation, hvor der skal fyres nogle på en arbejdsplads. Jeg synes, det er urimeligt, at det er det, der er afgørende for, om det er en 55-årig, der får fyresedlen, frem for alle mulige andre, fordi vi påvirker det herindefra. Det var det eneste, jeg sagde, og det vil jeg fastholde til enhver tid.

I øvrigt er jeg også overbevist om, at fru Lilli Gyldenkilde bagatelliserer det økonomiske. Ét er, hvor meget det koster her og nu, men jeg mener også, at det bliver meget svært at flytte det 5 år tilbage igen f.eks. om en årrække, hvor vi synes det ville være relevant. Hvis vi først sætter grænsen ned til 55 år, vil det blive utrolig vanskeligt at finde et politisk flertal, som vil sætte den op til 60 år igen – ja, for den sags skyld måske 65 år, det er ligegyldigt. Derfor er det vitterlig meget store penge, vi taler om.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Nej, jeg må sige til hr. Helge Sander, at Lilli Gyldenkilde bliver ikke vred, men hun bliver ophidset, når hun får stukket motiver i skoene, som hun ikke vil vide af. Men lad nu det ligge.

Det, der kaldte mig på talerstolen her i sidste ombæring, var, at arbejdsministeren var ved at hidse sig op, og det er jo dejligt, når man kan få nogle debatter, hvor man kan se, at vi går op i det, vi har med at gøre. Men jeg synes nu, man skal lade være med det. For det, vi foreslår, er altså, at efterlønsalderen skal nedsættes til 55 år, og man har lavet en overgangsordning – som godt nok udløber her i 1995 – hvorefter de 55-60-årige kan få 80 pct. af dagpengene. Vi foreslår, de skal have 90 pct.

Det får mig da til at stille to spørgsmål. For det første: Vil det sige, at der ikke skal være nogen ordning for dem på 55-60 år, når vi har nået udløbet af overgangsordningen, som er i 1995?

[LIII Gyldenkilde]

For det andet: Har man trukket alle de 80 pct.s-ordninger, som vi jo nu ved i tal hvad er for noget, fra det beløb, man vil påstå at en efterlønslov af den slags, som vi foreslår skal blive en realitet, koster? Jeg kan ikke få det til at rime, at det vil koste 4 mia. kr. at lave den ordning, for vi skal jo ikke glemme, der er ordninger i forvejen, som også koster penge.

Endelig vil jeg gerne forære arbejdsministeren det materiale, jeg står med her, og som er SF's beskæftigelsesplan, for jeg bryder mig jo ikke om at høre, at ministeren ikke kender vore forslag, men jeg kan selvfølgelig godt forstå, at man som arbejdsminister ikke kan beskæftige sig med alle de forslag, der måtte komme på andre ministerområder. Men vi er kommet med mange forslag: til en erhvervs politik, til bl.a. en moms nedsættelse, så vi kan komme igennem med byfornyelse, vedligeholdelse og hjælp til de små håndværksmestre, så de kan komme i gang med noget arbejde og få ansat nogle mennesker, osv. I dag har vi taget nogle fordelingsforslag op og diskuteret dem i forbindelse med arbejdsmarkedsområdet. Men det er sandelig ikke det eneste, vi kommer med. Så jeg skal sørge for, at dette materiale, som indeholder hele vores beskæftigelsesplan, bliver tilstillet arbejdsministeren.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 63:

Forslag til folketingsbeslutning om en frivillig sabbatordning på arbejdsmarkedet.

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.
(Fremsat 23/2 93).

Forslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Arbejdsministeren (Jytte Andersen):**

Dette er det sidste forslag i SF's arbejdsmarkedspolitik, kan jeg forstå, med den stribe af forslag, der har været i dag, og som SF gerne vil have til at virke inspirerende på regeringen. Og for at der ikke skal være nogen misforståelser, vil jeg gerne sige, at de naturligvis også vil virke inspirerende. Det gør denne debat – det gør al debat naturligvis.

Men om SF's forslag, som jo har været fremme vel 10 eller 11 gange – jeg kan i hvert fald huske, at jeg selv har været ordfører på det et ganske stort antal gange – må man vel sige, at det bliver mere og mere aktuelt, og det er selvfølgelig også derfor, at vi gerne vil se sabbatordninger som en del af en bredere orlovsreform, hvor vi også giver mennesker mulighed for at vælge sig fra arbejdsmarkedet og vælge sig til ingenting, vælge sig til fred og frihed, lige så vel som man skal kunne vælge sig til omsorg og til uddannelse. Det er jo noget af det, vi har taget fat på i aktiveringsforliget, der blev revideret den 15. februar.

I bemærkningerne til forslaget efterlyser SF ikke bare regeringens, men også Socialdemokratiets holdning til dette forslag, fordi der fra andre regeringspartier end Socialdemokratiet har været givet nogle meldinger om det.

I den anledning vil jeg gerne sige, at vi jo i regeringsgrundlaget meget præcist har signaleret, at vi gerne vil lovgive om orlovsordninger, også på flere områder.

Jeg vil slutte min kommentar til SF's forslag med at sige, at man jo kan vælge orlovsordninger på mange måder. Man kan vælge orlovsordninger, der betyder, at man bare går ud. Og så kan man vælge orlovsordninger, som man knytter et beskæftigelseskrav til. Og det er det, SF foreslår i dette forslag, som jo også rummer jobrotationsordninger.

Jeg vil gerne igen tilkendegive, at også nogle af disse forslag optager regeringen meget, ikke bare fordi SF har fremsat dem i dag – det er jo forholdsvis kendt stof, hvis jeg nu skal sige det lidt diplomatisk – men fordi det faktisk også under drøftelserne ved dannelsen af regeringen som en del af regeringsgrundlaget har været en meget stor og vigtig sag for os at få skabt